

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ОСНОВИ ПСИХОМЕТРИКИ

Методичні рекомендації
до самостійної роботи з дисципліни для здобувачів заочної форми здобуття
освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електронний ресурс

УДК 159.9:303.722

О-75

Рецензенти:

В. В. Плохих – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Т. В. Жванія – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 8 від 21 травня 2026 року)*

Основи психометрики : методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни для здобувачів заочної форми здобуття освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Електронний ресурс] / уклад. П. О. Севост'янов. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 13 с.)

Методичні рекомендації складено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. У методичних рекомендаціях подано перелік завдань для самостійного опрацювання та алгоритми їхнього виконання, рекомендована література, перелік цифрових ресурсів для опанування дисципліни.

УДК 159.9:303.722

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026

© Севост'янов П. О., уклад., 2026

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Завдання для самостійної роботи	5
Самостійне завдання №1. Аналіз змістовної валідності тесту. Створення паралельної форми тесту	6
Самостійне завдання №2. Аналіз критеріальної валідності тесту	7
Самостійне завдання №3. Аналіз конструктної валідності тесту	8
Самостійне завдання №4.	9
Рекомендована література	10
Перелік цифрових ресурсів до опанування дисципліни	12

Опис навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є: оволодіння студентами принципами, шляхами та прийомами розпізнавання, оцінки й вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити здобувачів з теоретико-методологічними засадами та процедурою розробки оригінального психодіагностичного інструментарію;
- виробити первинні навички планування, організації, проведення, апробації та корекції оригінального психодіагностичного інструмента;
- навчитися визначати надійність та валідність розробленого психодіагностичного інструментарію, ступінь внутрішньої узгодженості та дискримінативності шкал.

Кількість кредитів: 4.

Загальна кількість годин: 120.

Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
	3
Семестр	
	5
Лекції	
	6
Практичні, семінарські заняття	
	8
Самостійна робота	
	106

Заплановані результати навчання:

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
- ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися діяльності психолога.
- ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
- ПР19. Вміти психометрично обґрунтовувати інструменти вимірювання психологічних конструктів.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назви тем та зміст завдань самостійних робіт	Кількість годин	Форма контролю
1	Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту. Здійснити перевірку змістовної валідності тесту; створити паралельну форму тесту.	22	Письмовий звіт
2	Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту. Здійснити перевірку критеріальної валідності тесту.	28	Письмовий звіт
3	Тема 5. Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту. Здійснити перевірку конструктної валідності тесту.	28	Письмовий звіт
4	Тема 6. Дискримінативність. Стандартизація. Адаптація тестів Провести стандартизацію даних, отриманих при застосуванні тесту.	28	Письмовий звіт

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійне завдання №1. Аналіз змістовної валідності тесту. Створення паралельної форми тесту

Методичні рекомендації до виконання самостійного завдання до теми №5 (Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту).

Здійснити перевірку змістовної валідності тесту; створити паралельну форму тесту.

Інструкції та хід виконання. Здобувач має:

- 1) Знайти у літературних джерелах на власний розсуд особистісний тест. Перевагою буде вибір тесту, розробка або адаптація якого здійснювалася понад десять років тому.
- 2) Вивчити опис теоретичного конструкту, наданий автором тесту (якщо тест багатофакторний, то всі конструкти, що у ньому містяться).
- 3) Відібрати з тесту десять пунктів, в яких спостерігається недостатньо повна змістовна валідність. Здобувач має співвіднести зміст пунктів з описом конструкту, врахувавши актуальність цього співвіднесення в умовах сьогодення.
- 4) Розробити анкету, призначену для оцінки змістовної валідності відібраних пунктів за допомогою методу експертної оцінки. Пропонується 5-бальна шкала Лайкерта, згідно з якою, в один бал оцінюється повна змістовна невідповідність пункту опитувальника теоретичному конструкту; у п'ять – абсолютна відповідність. Анкета також має містити відкриті питання, де експерти можуть лишати примітки. Допускається використання Google Forms.
- 5) Сформуванати вибірку з п'яти експертів. В якості експертів можуть виступати інші здобувачі освіти, що навчаються не менш ніж три роки за спеціальністю «Психологія».
- 6) Зібрати дані за допомогою методу експертної оцінки та провести

обчислення (середньозважена оцінка).

- 7) Провести аналіз отриманих даних. Розробити паралельну форму тесту, модифікуючи пункти, що виявилися змістовно недостатньо валідними, спираючись на оцінки та примітки експертів.
- 8) Проведену роботу оформити у звіт. Звіт має обов'язково містити такі елементи: вступ (мета та завдання роботи; опис вибірки експертів); основна частина (аналіз теоретичного конструкту; опис відібраних пунктів; обчислення даних, зібраних за допомогою методу експертних оцінок; наведення паралельної форми тесту; обговорення результатів); висновки; додатки (сирі дані, що були зібрані за допомогою методу експертних оцінок; посилання на Google Forms).

Самостійне завдання №2. Аналіз критеріальної валідності тесту

Методичні рекомендації до виконання самостійного завдання до теми №5 (Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту).

Здійснити перевірку критеріальної валідності тесту.

Інструкції та хід виконання. Здобувач має:

- 1) На власний розсуд обрати теоретичний конструкт. Опрацювати його, спираючись на наукову літературу.
- 2) Дотримуючись правил конструювання тестів, створити тест мінімум з тридцяти пунктів, що відповідають обраному конструкту.
- 3) Провести аналіз літературних джерел, на основі якого визначити зовнішній критерій, що корелює з теоретичним конструктом тесту.
- 4) Провести опитування вибірки досліджуваних (не менше 30 осіб), спрямоване на збір цифрових даних створеного згідно з п. 2 тесту та визначеного у п. 3 критерію.
- 5) Провести кореляційний аналіз з метою визначення критеріальної валідності кожного пункту тесту та тесту в цілому (рекомендується використання спеціалізованих програм математико-статистичної

обробки даних (JASP, SPSS тощо)). Здійснити інтерпретацію отриманих даних. За необхідності провести зменшення кількості пунктів, відсіюючи ті, що виявили низьку критеріальну валідність; повторити процедуру перевірки критеріальної валідності всього тесту, з урахуванням цього відбору.

- б) Проведену роботу оформити у звіт. Звіт має обов'язково містити такі елементи: вступ (мета та завдання роботи; опис вибірки досліджуваних); основна частина (аналіз літературних джерел щодо теоретичного конструкту та визначення критерію; обчислення; обговорення результатів); висновки; додатки (сирі дані, що були зібрані за результатами опитування; посилання на Google Forms).

Самостійне завдання №3. Аналіз конструктної валідності тесту

Методичні рекомендації до виконання самостійного завдання до теми №5 (Аналіз завдань тесту. Валідність тесту. Надійність тесту).

Здійснити перевірку критеріальної валідності тесту.

Інструкції та хід виконання. Здобувач має:

- 1) На власний розсуд обрати теоретичний конструкт. Опрацювати його, спираючись на наукову літературу (допускається брати у роботу той самий конструкт, що опрацьовувався у завданні №2).
- 2) Дотримуючись правил конструювання тестів, створити тест мінімум з тридцяти пунктів, що відповідають обраному конструкту.
- 3) Провести аналіз літературних джерел, на основі якого визначити 3-5 інших конструктів, серед яких мають бути представлені як пов'язані (для конвергентної валідизації), так і не пов'язані (для дивергентної валідизації) з обраним у п. 1 конструктом.
- 4) Підібрати існуючі психодіагностичні тести, що вимірюють конструкти, визначені у п. 3.
- 5) Провести опитування вибірки досліджуваних (не менше 30 осіб), спрямоване на збір цифрових даних створеного та підібраних тестів.

- 6) Провести кореляційний аналіз показників, що вимірюють усі задіяні теоретичні конструкти, з метою визначення критеріальної валідності створеного тесту (рекомендується використання спеціалізованих програм математико-статистичної обробки даних (JASP, SPSS тощо)). Визначити відповідність отриманих результатів прогнозам, сформульованим на основі аналізу наукової літератури.
- 7) Проведену роботу оформити у звіт. Звіт має обов'язково містити такі елементи: вступ (мета та завдання роботи; опис вибірки досліджуваних); основна частина (аналіз літературних джерел щодо теоретичного конструкту, що опрацьовується; в аналізі має бути відображено інформацію, що є відомою з наукової літератури щодо зв'язку цього конструкту з тими, що будуть у подальшому залучені для проведення конструктної валідизації; обчислення; обговорення результатів); висновки; додатки (сирі дані, що були зібрані за результатами опитування; посилання на Google Forms).

Самостійне завдання №4.

Методичні рекомендації до виконання самостійного завдання до теми №6 (Дискримінативність. Стандартизація. Адаптація тестів).

Провести стандартизацію даних, отриманих при застосуванні тесту.

Інструкції та хід виконання. Здобувач має:

- 1) Знайти у літературних джерелах на власний розсуд валідний однофакторний тест особистості.
- 2) Провести опитування вибірки досліджуваних (не менше 30 осіб), спрямоване на збір цифрових даних цього тесту.
- 3) Обробити результати, отримавши показники у сирих балах.
- 4) Провести стандартизацію сирих балів у z-бали та T-бали (перетворені z-бали із середнім значенням 50 і стандартним відхиленням 10). Рекомендується використовувати Microsoft Excel для автоматичного розрахунку формул переведення у

стандартизовані показники з метою кращого розуміння процедури стандартизації; проте допустимо і використання спеціалізованих програм математико-статистичної обробки даних (JASP, SPSS тощо).

- 5) Спираючись на стандартизовані показники, знайти у вибірці: а) досліджуваного, чий результат є вищим за норму; б) досліджуваного, чий результат перебуває в межах норми; в) досліджуваного, чий результат перебуває нижче норми.
- 6) Проведену роботу оформити у звіт. Звіт має обов'язково містити такі елементи: вступ (мета та завдання роботи; опис вибірки досліджуваних); основна частина (результати розрахунків, опис результатів досліджуваних, зазначених у п. 5); висновки (у висновках відобразити значення процедури стандартизації для психометрики, спираючись на отриманий в ході виконання роботи досвід); додатки (сирі дані, що були зібрані за результатами опитування; посилання на Google Forms; посилання на таблиці з обчисленнями за формулами переведення у стандартизовані показники/або на файл з розрахунками у спеціалізованих програмах математико-статистичної обробки даних).

Рекомендована література

Базова література

- 1) Мазяр О.В., Фещук В.В. Основи психометрики: методичні рекомендації для підготовки до навчальних занять здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2022.
- 2) Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навч. посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2009.

- 3) Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики: навчально-методичний посібник. Х.:ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009.
- 4) Нікітчук У.І. Психологічне тестування: навч.-метод. посіб. Острого: Вид-во нац. ун-ту Острого. Акад., 2015.
- 5) Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М. Павленко, І.В. Кряж, О.Л. Луценко та ін.; за ред. В.М. Павленко. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. (глава «Психодіагностика»).
- 6) Тітов Е.Г. Елементи практичної психометрики: навч. посіб. К.: Видавничий дім «КОНДОР», 2018.
- 7) Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. Харків: НТУ«ХП», 2018.
- 8) Kline, P. A handbook of test construction (psychology revivals): introduction to psychometric design. Routledge. 2015.
- 9) Raykov T., Marcoulides, G. A. Introduction to psychometric theory. Routledge. 2011.

Допоміжна література

1. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посіб. К.: Каравела, 2008.
2. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ніка-Центр, 2010.
3. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Наукове видання / Я.Я.Болюбаш, І.Є.Булах, М.Р. Мруга, І.В. Філончук. К.: Майстер-клас, 2007.
4. Психодіагностика. Навчальний посібник для студентів / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В.П. Кушнір. Донецьк: КиЦ, 2012. 346 с.
5. Севост'янов П.О., Клімушев В.В. Українськомовна адаптація Просоціальної батареї особистості (Prosocial Personality Battery). *Habitus*. 2026. 2. С. 200-208.

6. Севост'янов П.О., Яновська С.Г., Туренко Р.Л. Психометричні показники та адаптація україномовної версії опитувальника психологічної безпеки на роботі (PSI). *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2024. 31. С. 105-115.
7. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник. К.: Главник, 2006. 144 с.
8. Терлецька Л.Г Шкільна психодіагностика. К.: Редакції загально педагогічних газет, 2003.
9. Яновська С., Севост'янов П., Туренко Р. Психометричні показники та адаптація методу Ч. Осгуда «Семантичний диференціал» (українська версія методу). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Психологія*. 2023. № 74. С. 24-30.

Перелік цифрових ресурсів до опанування дисципліни

1. JASP: програма для статистичної обробки даних. URL: <https://jasp-stats.org/download/>
2. JASP: відеоуроки для користувачів. URL: <https://jasp-stats.org/how-to-use-jasp/>
3. Jamovi: програма для статистичної обробки даних. URL: <https://www.jamovi.org/>

**Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі**

Севост'янов Павло Олександрович

Основи психометрики

Методичні рекомендації

до самостійної роботи з дисципліни

для здобувачів заочної форми здобуття освіти другого (магістерського) рівня
вищої освіти

В авторській редакції

Підписано до розміщення 21.05.2026. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 0,4. Обсяг 0,105 Мб. Зам. № 272/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Севост'янов Павло Олександрович

ОСНОВИ ПСИХОМЕТРИКИ

Методичні рекомендації
до самостійної роботи з дисципліни для здобувачів заочної форми здобуття
освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

В авторській редакції

Підписано до розміщення 21.05.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1.39. Обсяг 0,196 Мб. Зам. № 272/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна